

ТАҚРИЗ

ба кори диссертациони Парвизи Ҳотам дар мавзуи «Баҳодиҳии зарфияти агроландшафти заминҳои обёрии водии Данғара бо истифодаи технологияи системаи геопитлоотӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)- доктор аз рӯи ихтисоси 6D081000- мелиоратсия, барқарорсозӣ ва ҳифзи заминҳо (вобаста ба автореферати диссертатсия)

Дар шароити ҳозира баҳодиҳӣ ба зарфияти агрозахираи ландшафти заминҳои обёришавандаи водии Данғара бо истифодаи имкониятҳои системаҳои геопитлоотӣ, аз ҷумла баррасӣ намудани амалиёти бақайдгирӣ, тарҳрезӣ, муайянсозӣ, моделкунонӣ ва сохтани базаи маълумоти минтақаи таҳқиқотӣ ва пешгуи тағйирёбии зарфият, коркарду пешниҳодот оид ба истифодабарии замин яке аз масъалаҳои мубрам мебошад.

Унвонҷӯ барои ошкор намудани ҳолати зарфияти агрозахираи заминҳои қорами кишоварзӣ дар ҳудуди ноҳияи Данғара, аз маълумоти таҳқиқоти фосилавӣ, яъне аксҳои фазоӣ ва кайҳонӣ истифода намуда аст. Таҳлили аксҳои кайҳонӣ ба мисоли Landsat 4,8 (2002,2018), SPOT -4, (2002,2018), WV-3, (2002,2019), Google Earth (2002,2019) нишон додаанд, ки таъсири табиӣ ба тағйирпазирии маҷрои дарёи Тоирсӯ ва сойҳои мавсимие, ки дар миёни заминҳои обёришаванда пайдо шудаанд ба камшавии зарфияти агрозахираи заминҳои киштшаванда оварда расонидааст, хело калон мебошад.

Тибқи таҳлилҳо гузаронидашудаи унвонҷӯ, ки давоми 17 сол яъне аз соли 2002 то 2019 дар бар мегирад, таназзули масоҳати майдони заминҳои киштшавандаи наздизоҳилӣ дар ҷамоати деҳоти Лолазори ноҳияи Данғара бо ҳисоби максималӣ то 95 -100 га, минималӣ 80 -85 га баробар шудааст. Ҳисороти тағйирпазирии маҷрои дарё бо назардошти раванди ҷаршавии деворҳои дарё ва сойҳои мавсимӣ хеле пуршиддат идома дорад. Ба чунин ҳисороти ҷиддӣ ягон ҷораҳои пешгирӣ, барҳамдиҳӣ ва камкунии ҳисорот то ҳол андешида нашудааст. Таъсири ҳолати тағйирпазирии рӯдхона ба пастравии зарфияти агрозахираи заминҳои обӣ, дар ҷамоати деҳоти Лолазори ноҳияи мазкур таъсир расонидааст, ки камшавии масоҳати майдон бо дарозӣ 1600 м ва бар 190 м (бо ҳисоби миёна) ба қайд гирифта шудааст ва майдони 30,14 га - ро ташкил медиҳад. Омилҳои дигари диққатҷалбкунанда, ки ба камшавии зарфияти агрозахираҳо бо назардошти раванди ҷаршавии деворҳо ҳамчун катализатор оварда расондааст, таҳти мушоҳида қарор дода шудаанд. Вобаста ба маълумоти дар автореферат пешниҳод шуда давоми 17 соли охир чуқурии дарё 1,4 м афзуда, пахноии рӯдхонаи Тохирсу ва маҷрои он куллан тағйир ёфтааст. Рӯдхона аз соли 2002 то инҷониб шакли худро тағйир додааст, ки пахноии он 63 м - ро ташкил медиҳад. Дар ин давра нишондоди аз байн рафтани масоҳати майдони кишт аз ҳисоби зиёд шудани пахноии рӯдхонаи дарё, инчунин пайдо шудани сойҳо дар миёни заминҳои қорами обӣ зиёда аз 111 га баробар гардидааст.

Унвонҷӯ масоҳати хоки шусташударо дар минтакаи таҳшиншавии назди дарёи Қизилсу бо истифода аз имкониятҳои таҳқиқоти фосилавӣ дар асоси аксҳои кайҳонӣ, ки солҳои мушоҳидавии 2002 – 2019 - ро дар бар мегиранд, муайян карда аст ва исбот намудааст, ки ҳақиқатан дар тӯли ин солҳо дар минтакаи таҳшиншавӣ, хокҳои шусташудаи Тоҳирсу ва сойҳое, ки дар миёни заминҳои қорами обӣ пайдо шудаанд ба ҳисоби миёна зиёда аз 104,3 га -ро ташкил медиҳад. Агар ҳолати шусташавии заминҳои қорами оби водии Данғара пешгирӣ карда нашавад, сол то сол масоҳати заминҳои қорами оби водии Данғара кам мешавад. Ин аз он гувоҳи медиҳад, ки имкониятҳои технологияи системаи георитилоотӣ яъне ГИС- технология вобаста ба ҳолати воқеи заминҳо ва барои ҳарчи зудтар муайян ва баҳодихӣ намуди ҳолати заминҳои ҷумҳурӣ кулай мебошад.

Баъзе камбудихое дар автореферати диссертатсияи мазкур ба назар мерасад, ки шарҳи иловагиро талаб менамоянд:

1. Дар саҳифаи 9 автореферат механизми моделикунонии маълумот ва таъсири модели рақамии релефи маҳал дар водии Данғара пешниҳод шудааст, вале асосҳои ин модел шарҳ дода нашудааст, ки боиси пайдо шудани нофаҳмоихо шудааст.

2. Иқтисоди захираи агроландшафт дар қори таҳқиқотии мо ба таври таҳлили фосилавӣ ба роҳ монда шуда дар саҳифаи 13 дарҷ шудааст, вале маълумоти таҳлили он, аксҳои кайҳонии Landsat 4 бо сенсорҳои TM ва SRTM ва акси WV3 барои қадом солҳо ва қадом роҳҳо дастрас шудааст, номаълум мебошад.

Камбудихои мазкур ба мантиқи диссертатсияро таъсири ҷидди намерасонад ва қори диссертатсионии пешниҳодшудаи Парвизи Ҳотам ба талаботи ҚОА ҷавобгӯӣ буда, муаллиф сазовори гирифтани унвони доктори фалсафа (PhD)- доктор аз рӯи ихтисоси 6D081000- мелиоратсия, барқарорсозӣ ва ҳифзи заминҳо мебошад.

Институти масъалаҳои об,
гидро-энергетика ва экологияи
АМИТ, Мудири лабораторияи
захираҳои об ва равандҳои
гидрофизикӣ, д. и. т.
734042, ш. Душанбе, куч. Айни 14а
2222320
kobulievfo@mail.ru

Кобулиев З. В.

Имзои Кобулиев З. В. — ро тасдиқ
менамоям мудири шуъбаи кадрҳои
корғузори ИМОГ ва Э АМИТ

Холназарова З

«01» 02 2012